

Projekt

Udvikling af It undervisningsmetode
og materialer til svagtseende
2016 - 2017

Afsluttende rapport

Region Syddanmark

Med støtte fra
TrygFonden

Med økonomisk støtte fra TrygFonden har IT afdelingen ved Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, Syn, i 2016 – 2017 udviklet et undervisningskoncept for svagtseende borgere, der ønsker at benytte PC i deres hverdag. Projektet er en videreudvikling af projektet ”iPad undervisning for ældre, svagtseende borgere” fra 2015 – 2016.

En overordnet gennemgang af formålet med projektet, dets målgruppe og resultaterne findes i denne rapport.

Undervisningsmaterialet ”iDun - PC” må ikke kopieres eller distribueres uden forudgående aftale med Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, Syn.

Kommunikationskonsulent og projektleder Susan Linke

IT-Konsulent Søren Rasmussen

Synskonsulent Victor Petersen

Baggrund:

Vi er en regional synsrådgivning (Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, Syn), som dækker de fynske kommuner. Vi varetager de tilbud og ydelser, som kommunerne er forpligtet til at yde borgere med synshandicap, fx hjælp til mobilitet, hjælpemidler i hjemmet, specialoptik og IT. Når vi spørger de svagtseende borgere, hvorfor de har valgt digital post fra, og ikke benytter borger.dk, netbank o.l., giver de udtryk for en utryghed i forhold til digitaliseringen. Utrygheden skyldes i høj grad, at de ikke har nogen reel mulighed for at deltage i de undervisningstilbud som fx kommunerne, ældresagen og aftenskolerne tilbyder, da den ikke tager hensyn til deres nedsatte syn. Dette medfører en teknisk eksklusion af de svagtseende, hvilket er i modstrid med FN's Handicapkonvention, samt medfører en merudgift for kommunerne mange år frem.

"Jeg forventer at blive E-boks bruger engang i fremtiden" (anonym kursist)

I 2014 – 2015 udarbejdede vi i samarbejde med TrygFonden et undervisningskoncept til ældre, svagtseende, der ønskede at benytte iPad. Materialet blev udarbejdet på baggrund af principperne inden for ældrepædagogikken, og det fysiske materiale afspejlede dette, men var samtidig nyskabende i sin brug af synsunderstøttende layout. Projektet blev gennemført med stor succes, og vi kunne efterfølgende se, at den grundige information og gennemgang af iPad'ens mange muligheder og de forskellige kommandoer, efterfølgende gav borgerne langt mere lyst til også at blive digitalt inkluderede (75% ville benytte en eller flere digitale platforme).

"Fint at afprøve lidt demo (af e-Boks og Borger.dk), hvor vi ikke gjorde brug af personlig kode/nøglekort" (anonym kursist)

iPad konceptet og undervisningsformen har efterfølgende spredt sig ud i landet via vores synsprofessionelle kolleger. Der har ligeledes været interesse fra både Norge og Sverige i forhold til materialet, hvorfor vi i marts 2017 udgav materialet som en iBook på iTunes Store. Med afsæt i succesen med iPad materialet, ønskede vi at skabe et tilsvarende undervisningskoncept i forhold til brugen af pc, med synskompenserende software.

Formål:

Vi har mange års erfaring med undervisning i synskompenserende IT, men har hidtil benyttet helt traditionelle undervisningsmaterialer uden visuel understøtning i billeder og layout. De rent sproglige manualer giver ikke samme sikre og hurtige resultater, som iPad materialerne har vist sig at gøre. Vi ville derfor sikre, at vore pc-brugere opnår de samme fordele som iPad brugerne, og kan benytte undervisningsmaterialet intuitivt og med langt større sikkerhed, også når de øver sig derhjemme. Materialerne er derfor blevet udformet med en enkelt illustration pr. side, der følges op af en uddybende beskrivelse af funktionen. Endvidere blev det baseret på de 9 faktorer inden for ældrepædagogikken. Det der adskiller dette projekt i væsentlig grad fra iPad projektet, på hvilket undervisnings og materialestruktur baseres, er den frie mødeform. Hvor borgerne i iPad projektet skulle forpligte sig til at gå på faste hold, blev emnerne her blive slået op, og de kunne så deltage i de moduler, de måtte have ønske om/behov for.

"Det har været godt med det fine undervisningsmateriale. Jeg vil bruge materialerne til at øve derhjemme" (anonym kursist)

Målgruppe:

Vi har kendskab til ca. 5.000 personer i de fynske kommuner, som har en svær synsnedsættelse. I dag skønnes 90 % af alle borgere med markante synsnedsættelser at være over 75 år. Vores konkrete målgruppe er alle svagtseende, men da størstedelen af borgergruppen er ældre, vil alle undervisningsmaterialerne blive baseret på den ældrepædagogiske tilgang. Dette vil ikke forhindre de yngre svagtseende i at benytte materialerne, men vil ganske enkelt sikre, at ingen udelukkes på forhånd. I forbindelse med dette projekt ønskede vi at både øvede og uøvede borgere kunne deltage. Hvert emne blev således udbudt 2 gange på samme dag. Materialerne var som udgangspunkt ens, men i forhold til de uøvede, blev det grundlæggende gennemgået mere detaljeret. Denne gruppe oplevede således også, at der var mere selvstudie, idet vi ikke kunne nå at gennemgå hele materialet hver gang. Vi valgte altså at fokusere mere på at få de helt basale færdigheder på plads, hvorefter borgerne selv afprøvede de forskellige funktioner hjemme. Vi sendte en invitation med kravene for deltagelse til en liste af borgere, der er interesserede i at høre om nye projekter og tiltag hos os, til Dansk Blindesamfunds

medlemsblad og vi beskrev projektet på vores hjemmeside. Der var god tilslutning på forhånd, og der kom også nogle enkelte til undervejs. Der var ingen andre kriterier for deltagelse, end at man skulle være i svagsynsgruppen, være bruger af forstørrelsesprogrammet ZoomText, og være villig til at lade sig interviewe, fotografere og filme. I alt har ca. 25 personer deltaget, og mange af disse har deltaget både i efteråret 2016 og foråret 2017.

Overordnet beskrivelse af projektet:

Projektet løb over 12 måneder, med i alt 40 undervisningsgange og 10 overordnede emner. Hvert emne har sit helt eget undervisningshæfte, der starter med de grundlæggende funktioner, og slutter med de mere avancerede. For de uøvede blev første del af hæftet gennemgået grundigt, og de blev opfordret til selv at prøve de mere avancerede trin hjemme, når de først var blevet fortrolige med de første. For de øvede blev de grundlæggende funktioner gennemgået hurtigt, hvorefter vi brugte det meste af tiden på de mere komplicerede elementer. I undervisningslokalet stod 10 pc'er med synskompenserende software. Borgerne sad 1 – 2 personer ved hver pc, og de kunne på den måde få en "hands-on" oplevelse af de funktioner, underviserne viste på storskærmen. De 10 emner blev gentaget 2 gange for hver gruppe i et efterårs- og et forårs forløb. Gentagelserne sikrede, at alle havde mulighed for at få repeteret funktionerne. Det var også vores overbevisning, at en del ville vælge at starte med undervisningen for uøvede, for siden at deltage i undervisningen for øvede, når de først havde trænet hjemme på egen pc. Dette viste sig at holde stik, og der var mange gengangere fra efterårsholdene på forårsholdene. Modsat tidligere projekter blev dette materiale og undervisningsformen afprøvet under lidt mindre kontrollerede forhold, da projektet kørte som en IT cafe, hvor borgerne frit kunne deltage i så mange eller få lektioner, som de ønskede. Vi afprøvede denne undervisningsform, da vi ved, at vores borgere befinder sig på meget forskellige niveauer, både mht. deres synsevne og deres erfaringer og kunnen i forhold til IT.

Undervisningsformen:

Selve undervisningen foregik ved, at den ene underviser viste sider fra hæfterne på storskærm, og gav uddybende forklaringer, mens den anden gik rundt og hjalp til med fx genvejstaster. Deltagerne havde på bordet foran dem et undervisningshæfte med billeder og forklaringer nøjagtig mangen til dem, underviseren viste. Dette hjalp de, der ikke så godt nok til at følge med på storskærmen. Hæfterne og skærmen viste billeder af de helt konkrete taster, programmer og funktioner på computerskærmen, så kursisterne kunne få computeren til at gøre som anvist. Derhjemme kunne de øve nøjagtig det samme, ved at følge instruktionerne i hæftet.

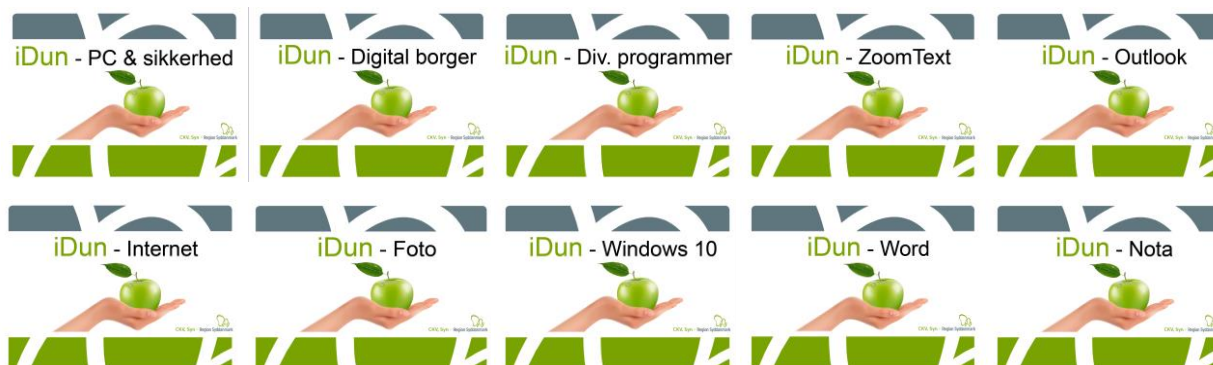
"EDB bøgerne er mange klasser over, hvad der kan købes" (anonym kursist)

Inden for det ældre pædagogiske område arbejdes meget specifikt med en række faktorer, der forbedrer muligheden, for en god indlæring. Disse blev fra starten tænkt ind i undervisningskonceptet (både undervisningsform og undervisningsmateriale).

"Virkelig godt arrangement med to dygtige undervisere, der forstår at drage de væsentlige ting frem og gøre stoffet letforståeligt..." (anonym kursist)

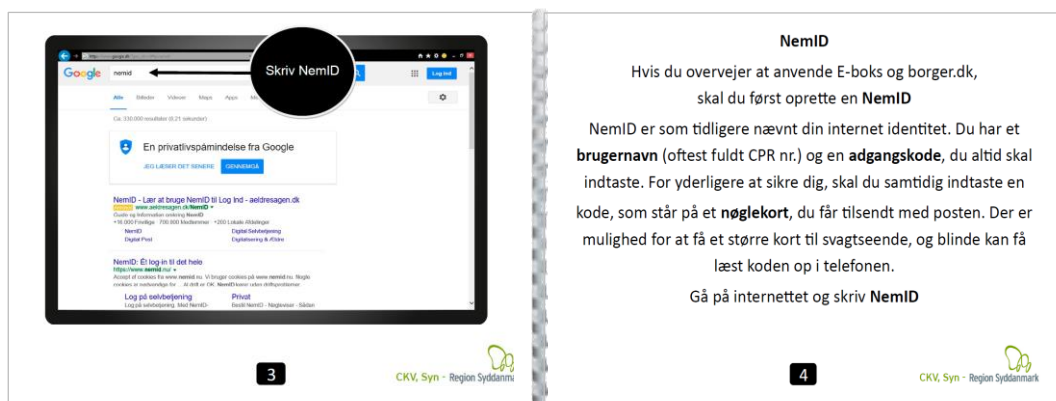
Undervisningsmateriale:

Det fysiske materiale er opbygget som 10 hæfter i liggende A4 format.

Det liggende A4 format sikrer, at kursisterne kan have deres hæfte liggende på bordet foran/ved siden af sig, samtidig med at deres computer står tæt nok på, til at de kan se skiftevis på skærmen, og ned i hæftet. Ved stående A4 format ville teksten på den øverste

del af hæftet være for langt borte for den svagtseende, hvilket ikke er hensigtsmæssigt. Ved mindre formater bliver billeder og forklaringer for små til, at borgeren kan afkode dem. Billedet i hæftets venstreside afspejler nøjagtig, hvad kursisten ser, når de kigger på deres computer, mens der står en uddybende forklaring til højre. Dette skaber en behagelig kontinuitet for kursisterne, men fungerer også i forhold til læseretningen, da man først ser billedet og bagefter læser den mere komplekse instruktion.

Forklaringsboblerne på billedsiden, der viser, hvor funktionerne er placeret, er lavet med en sort baggrund, da mange svagtseende lettere kan læse **hvide bogstaver på en sort baggrund, end omvendt (inverterede farver)**. Teksten er sat med Calibri str. 28 og vigtige udtryk er fremhævet med **fed** skrift.

Der findes i alt 10 hæfter i serien. Vi har valgt at starte med det helt grundlæggende med hæftet "PC & sikkerhed", hvorefter følger 9 undervisningshæfter til lektionerne.

I PC & sikkerhed beskrives, hvordan en computer grundlæggende er opbygget. Dette omhandler både den helt konkrete hardware, software og sikkerhed. Når borgerene forstår, hvilke komponenter en computer består af, kan de opnå langt bedre forståelse for, hvordan maskinen virker, og hvad man kan prøve at gøre, hvis den pludselig ikke vil tænde eller lign. (fx tjekke, at kabler og ledninger sidder korrekt).

Efterfølgende fik kursisterne en grundig og trinvis gennemgang af følgende emner:

- ZoomText
- Windows10
- Word
- E-mail

- Internet
- Foto
- Borger.dk
- Nota
- Diverse programmer

"Det er et super materiale, I har lavet endnu engang!" (anonym kursist)

Resultat af spørgeskemaer og interviews:

I tidligere projekter har vi arbejdet meget målrettet med spørgeskemaer. Denne gang valgte vi at lave enkelte stikprøver under forløbene, for at sikre, at kursisterne oplevede en udvikling, og afsluttede med interviews og testimonials (det er disse, vi har brugt i anonymiseret form gennem materialet). Vi valgte ikke at arbejde med spørgeskemaer hver gang, da vi ønskede at sætte den mere afslappede cafe undervisning på prøve i forhold til de meget strukturerede undervisningsforløb, vi hidtil har arbejdet med.

Vore stikprøver viser dog, at selv med en noget løsere undervisningsstruktur, har vores kursister haft megen glæde af undervisningen. I spørgeskemaet blev kursisterne spurgt, hvilket niveau (fra 1 – 4) de var på, da dagen startede, og hvor de selv ville vurdere, at de var nu. Det gennemsnitlige startniveau lå på 1,9 mens det afslutningsvist lå på 3,2. Dette er en forbedring på hele 1,3 points på kun 2 timer. Kursisterne blev også spurgt, hvorvidt de oplevede at dagens emne blev forklaret/formidlet godt. Her var gennemsnitsværdien 3,7 (igen på en skala fra 1 – 4).

"Jeg får fin hjælp, hvis der er noget, jeg misser" (anonym kursist)

I forhold til testimonials og nedskrevne kommentarer har resultaterne ligeledes været meget positive. Enkelte af vore kursister har ikke været så glade for undervisningsmetoden, at alle arbejdede med det samme udstyr og at alle fik det samme materiale udleveret. Dette er desværre en af ulemperne ved at deltage i en testgruppe, hvor vi er nødt til at arbejde uden at skele til testpersonernes personlige præferencer eller kunnen. Det bekræfter os dog også i en formodning om, at denne undervisningstype ikke fungerer for alle. At modtage undervisning på et stort hold kræver både en rigtig god koncentration og en meget disciplineret tilgang fra kursisternes side. Hvis man ikke læser i hæfterne

hjemme og bliver fortrolig med tilgangen til emnerne, vil man få svært ved at deltage i de efterfølgende gennemgange. Samtidig er det vigtigt, at man nøje følger undervisernes instruktioner, så alle er i det samme program, på samme side, på samme tid. Det er ligeledes klart, at undervisningen ikke kan forgå på denne måde, hvis der er borgere, der har brug for at benytte talesyntese, frem for forstørrelse.

Konklusion:

De 10 hæfter er blevet rettet til både efter kursisternes anbefalinger, og når underviserne har fundet fx enklere genveje eller lign. Vi sidder således tilbage med et færdigt materiale, som vi vil benytte i vores daglige undervisning af svagtseende fremover. Det er dog også muligt, at vi på sigt vil forsøge at etablere et åbent cafe tilbud, for alle svagtseende på Fyn.

Vores iPad undervisningsmateriale, der som tidligere nævnt er udslagsgivende for udviklingen af dette projekt, blev i marts 2017 udgivet som iBook under navnet iDun - iPad. Vi har løbende diskuteret, hvorvidt vi kan finde en måde at offentliggøre også iDun - PC, som materialerne fra dette værk kommer til at hedde. Vi håber naturligvis at finde den helt rette måde, at få også PC materialet ud, så ikke blot de svagtseende på Fyn, men hele landet, kan nyde godt af dem.

"Fortsæt det fine undervisningsmateriale (hæfterne)" (anonym kursist)

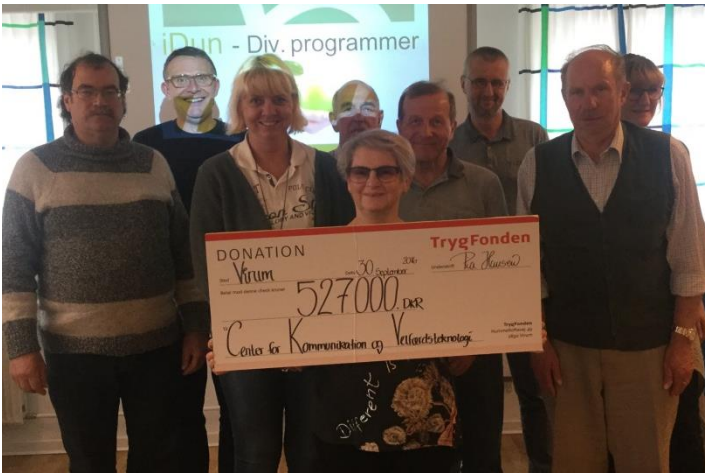
Alt i alt har projektet været en stor succes. Det har været meget omfattende at udforme materialerne, fordi der rigtig mange måder, at benytte en PC på, hvor fx iPads er mere standardiserede. Vi kan dog glæde os over det gode slutresultat, og at vi nu kan tilbyde en langt mere understøttet, nuanceret og ligeværdig undervisning end tidligere. Vi takker TrygFonden for deres store velvilje og engagement, og vores testgruppe for deres ihærdighed, tålmodighed og alle de rosende ord, vi har fået med på vejen.

"Det har været en fornøjelse og lærerigt at deltage også i dette projekt" (anonym kursist)

Kursisternes afsluttende hilsen til TrygFonden

Svagtseende gruppen er jo lidt en overset gruppe, ja måske endda meget overset (.). Netop min lillebror og jeg har snakket om, at vi skulle på en eller anden måde gøre os gældende, altså for vi er ikke rigtig "inde". Så derfor er det jo super, super at TrygFonden giver jer den mulighed, altså giver jer de penge, som I så har mulighed for at omsætte til et virkeligt godt materiale, som vi kan have gavn af. Det må de gerne fortsætte med, hvis jeg må sige det.

...Altså mig selv har de hjulpet, og det tror jeg da selvfølgelig også, de har gjort mange andre kursister. Jeg vil da håbe, de laver noget i fremtiden også, det er da helt sikkert!

Det er skidegodt, at de sådan her har givet penge til det, også fordi det hjælper os jo helt vildt meget!

Jeg synes det er dejligt, at der er nogen, der går ind og giver penge til også os ældre, fordi det er ikke så meget os ældre, der er noget ved mere, det er anderledes med de unge mennesker. Så det er dejligt, at der er en fond, der går ind og gør det, det er helt sikkert, for ellers sidder vi der, og aner ikke en skid om, hvordan man bruger en computer næsten eller en iPad...

Jeg vil gerne sende en stor tak til CKV og til TrygFonden, for den mulighed jeg har fået for fortsat at være på nettet. Mit svigtende syn fik mig til at frygte fremtiden, for hvordan skulle jeg kunne holde mig orienteret, når mit syn blev så dårligt, at jeg ikke kunne se at bruge PC, iPad og iPhone og da især ikke, når jeg var "begynder" på flere områder. Men deltagelse i kurset har givet mig mod til at trykke på nye taster, og reduceret frygten for fremtiden betydeligt.

